

ЕЗИКОВА КУЛТУРА / LANGUAGE CULTURE

ЗА УДАРЕНИЯТА НА ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ С НАСТАВКА *-ИВ*

ВЛАДКО МУРДАРОВ

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
balgarskiezik@mail.bg

Разглеждат се акцентните дублети при прилагателните имена с наставка *-ив*, от която са се развили два различни варианта: с наставка *-лѝв* и с наставка *-чѝв*.

ON THE STRESS OF ADJECTIVES FORMED WITH THE SUFFIX *-IV*

VLADKO MURDAROV

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
balgarskiezik@mail.bg

This notice discusses adjective stress doublets formed with the suffix *-iv*, which has evolved into two distinct variants: one with the suffix *-lǐv* and one with the suffix *-chǐv*.

В последно време синоптиците много се затрудняват в прогнозите си при избора на ударението при прилагателното **променлив**. Това не е единственият случай, защото и при други прилагателни също има колебания при изговор.

В съвременния български език съществува група многосрични качествени прилагателни имена, образувани с наставката **-ив**. От тази наставка са развити два различни варианта **-лѝв** и **-чѝв**. Изборът им се определя от това дали те се присъединяват към глаголни корени (**-лѝв**) или към основи на съществителни имена (**-чѝв**).

Прилагателни с наставка **-лѝв** са например **измамлив, изменлѝв, насмешлив, натраплив, отчѐтлив, повратлив, податлив, приемлив, прихватлив, приветлив, променлив**.

Прилагателни имена с наставка **-чѝв** са **изменчѝв, натрапчив, прилепчѝв**.

При прилагателните имена на **-лѝв** ударението последователно пада върху наставката. При това връзката с глаголната основа е съвсем ясна. Поради тази причина при изговора им ударението запазва мястото си както в изходната основа.

В отделни случаи се стига до промяна на мястото на ударението, напр. **променлѝв**, но и *променлив*, **приветлѝв**, но и *приветлив*, но тези форми не се приемат за правилни.

Само в редки случаи, напр. **примамлѝв** е възможно да се достигне до дублетност, като глаголят се изговоря и с ударение на наставката, и с ударение на корена – **примамлив** и **примамлѝв**.

При прилагателните имена на **-чѝв** връзката с основата на съществителното име е по-слаба. При това и уподобяването с прилагателните на **-лѝв** също влияе. Затова при тези прилагателни имена често се достига до дублетни двойки. Такива са например **настойчѝв** и **настойчив**, **находчѝв** и **находчив**, **уклончѝв** и **уклончив**, **устойчѝв** и **устойчив**. Особеното е, че и двете форми са стилистично неутрални и спокойно могат да се употребяват в книжовната реч. Добре би било обаче в едно изказване човек да бъде последователен и да използва само една от двете форми. В противен случай се остава с впечатлението, че е несигурен, когато говори.

✉ *Проф. д.ф.н. Владко Мурдаров*
Секция за съвременен български език
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

✉ *Prof. Vladko Murdarov, DSc*
Department of Modern Bulgarian Language
Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences
52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria